

den afdødes Aske og Fred over hans Rester, idet han siger, at den Maade, hvorpaa de civiliserede Folkeslag med den kristne Kirke i Spidsen omgaa deres Kirkegaarde, er ganske vandalsk og skammelig. Jeg har her et Citat af Virchow, det er desværre affattet i det tyske Sprog, som jeg ikke tør citere her i Salen. Hvis han havde talt Fransk den Dag, saa skulde jeg til Glæde for vore hjemvendte Pariserfarere møde med det i Originalsproget, men nu siger Virchow altsaa i Oversættelse paa den tyske Rigsdag i 1893: Deres Behandling af Kirkegaardene, mine Herrer Kristne, er noget af det gyseligste, som overhovedet eksisterer, og saa paapeger han, at Jøder og Tyrker, og han kunde gerne have føjet Kinesere og flere andre til, have Pietetsfølelse overfor deres Kirkegaarde. Der, hvor der en Gang er Kirkegaard, hersker Ligfreden, de grave ikke deres døde op efter 20 Aars Forløb, som vi gøre her ved vore Liniegravelseser. Paa vore Kirkegaarde — det maa staa de Herrer klart — hersker ikke Gravens Fred, men Ufred, og efter 20 Aars Forløb blive vore Liniegravelseser, hvor Familien ikke har sikret sig Gravstedet for en længere Aarrække, kastet op for at gøre Plads til ny Lig, og de Rester, der maatte findes af Knogler af de for 20 Aar siden afdøde, blive enten begravede hulter til bulter et eller andet Sted eller kørte ud paa Lossepladsen eller, som man har Eksempler paa, kørte til Benmøllen, hvorfra de atter vandre ud paa Agrarernes Marker. Men dette er ikke Gravfred, mine Herrer, saa hvis der hos nogen af dem hersker den Tro, at det Lig, der sænkes i Jorden, faar Lov til at nyde Gravens Fred — som der staa paa mange Ligstene: Sov i Fred — saa overholdes dette slet ikke. Det Lig derimod, der bliver brændt til Aske, saaledes at disse 4—5 Pund Aske bliver lagt i en smuk Terrakottaurne, som det finder Sted paa Krematoriet paa Nordre Fasanvej, og bliver hensat paa et Kolumbarium paa et dertil bestemt Sted med Paaskrift som paa en Ligsten om afdødes Fødsel og Død og om den afdødes Virken i levende Live, kort sagt, alt, hvad man kan ønske sig at sætte derpaa, om dette Lig kan man sige, at det kan blive staaende der til evige, umindelige Tider uden at blive forstyrret, saa længe Menneskehaand ikke forstyrrer det, og da det tager saa ringe Plads op, er der Mulighed for, at det kan blive staaende mange Gange flere Aar, end naar *Legemet* faar Lov til at hvile i Kirkegaardens Jord. Thi Forstyrrelsen af Gravfre-

den hænger jo sammen med, at vi kun have et vist bestemt Areal, og at Jorden skal bruges; og det er jo særlig ved de større Byer, der udvide sig, at Jorden bliver saa kostbar, at hver Kvadratalen løber op til store Kapitaler, og at det bliver saa kostbart at skaffe Plads til mange Lig. Da vi for nogle Aar siden anlagde den store Vestre-Kirkegaard ude ved Valby, skulde der gøres Plads for 3—4,000 Lig om Aaret, og det vil jo nemt kunne udregnes, at efter en ikke saa ganske lang Aarrække vil al Plads være optagen der, og saa skulle vi gaa videre. Naar vi derimod naaede saa langt, at vi gjorde det tiltalende for Folk at faa deres Lig brændte, og tillige gjorde det muligt for dem at erhverve sig Plads paa Kirkegaarden eller paa andre Steder, som maatte egne sig til Nedgravning af Askeurner, saa vilde vi, da saadanne Urner ikke optage saa megen Plads, kunne spare megen Plads og tillige skabe fuldstændig Farefrihed fra Ligenes Side overfor den nulevende Slægt.

Jeg paapegede Faren ved Begravelserne her i Danmark, hvor vi have saa megen lavtliggende Jord, og særlig den Fare, at mange af Kisterne bleve sænkede ned i Jordlag, som bestod af ganske stift Ler, og hvor Grundvandet staaar saa højt, at Kisterne endogsaa sænkes i Vand. Jeg behøver ikke at pege paa meget fjerntliggende Eksempler, thi netop paa Assistskirkegaard have vi saadanne Eksempler fra de Undersøgelser, som ved Ligbrændingsforeningens ihærdige Arbejde ere foretagne i de forløbne Aar. Og der er kommet Indberetninger fra alle Købstadskirkegaardene og en 16—1700 Landsbykirkegaarde, ifølge hvilke det har vist sig, at det paa en Mængde Steder finder Sted, at Grundvandet staaar op i Gravene. Men naar Grundvandet staaar op i Gravene, vil det ved sin Cirkulation videre gennem Jorden tillige medføre Rester af Kirkegaardens begravede Lig og af de Smitstoffer, som disse maatte indeholde, og *der* have vi Faren for Drikkevandet. Det er jo ikke ukendt for nogen af de Herrer, at mange Steder i Landet findes der Brønde, Poste med Vand, som anses for ganske utjenligt til Menneskedrikke; og jeg kan føje til, at lige saa utjenligt, som det er til Menneskedrikke, lige saa utjenligt er det selvfølgelig til Nydelse for Kreaturer, særlig for saa vidt det indeholder Tuberkulosesmitte, som jo lige saa let rammer Kreaturer som Mennesker. Vi kende vist alle Eksempler derpaa.